

**Національний
університет
біоресурсів і
природокористування
України**

**Факультет
ветеринарної
медицини**

НДІ Здоров'я тварин

**«ЄДИНЕ ЗДОРОВ'Я – 2022»
Матеріали Міжнародної наукової конференції**

**22-24 вересня 2022 р.
НУБіП України, м. Київ**

УДК 636.09 : 616.98 (091)

**ПРОФЕСОР Д.Є. КАЛКАТІН - ПЕРШИЙ ЗАВІДУВАЧ КАФЕДРИ
ЕПІЗООТОЛОГІЇ, МІКРОБІОЛОГІЇ І ВІРУСОЛОГІЇ**

Мельник В.В., кандидат ветеринарних наук, доцент

Сорокіна Н.Г., кандидат ветеринарних наук, доцент

*Національний університет біоресурсів і природокористування України,
м. Київ*

У 2022 році кафедра епізоотології, мікробіології і вірусології факультету ветеринарної медицини НУБіП України відзначає своє 100-річчя. З метою відновлення історичної справедливості, необхідно зазначити, що освітньо-науковий аспект контролю інфекційних хвороб тварин в Україні тісно пов'язаний з ім'ям першого завідувача кафедри епізоотології, професора Дмитра Єлисейовича Калкатіна - автора першого підручника з епізоотології українською мовою "Патологія і терапія інфекційних хвороб з епізоотологією" (1931 р.), на якому виховано не одне покоління ветеринарних лікарів України.

Калкатін Д.Є. народився 1 листопада 1883 року в с. Федорівка Олександрівського повіту Херсонської губернії, нині Федоро-Шулчине Долинська міська громада Кропивницького району Кіровоградської області. Працював ветеринарним лікарем у земстві Херсонської губернії.

У січні 1921 р. організаційна Комісія, в роботі якої брав активну участь професор В.К. Ліндеман, підготувала пропозиції щодо створення вищого ветеринарного навчального закладу — Київського Ветеринарно-зоотехнічного Інституту (КВЗІ). За умови відсутності готового складу професорів-ветеринарів, особливо за умови знання викладачами української мови, Комісія КВЗІ запропонувала створити Інститут Професорських Стипендіатів. У складний для КВЗІ період Товариство ветеринарних лікарів м. Києва підтримало створення вказаного вишу та запропонувало представників до складу професорських стипендіатів.

Досвідчений ветеринарний лікар Д.Є. Калкатін увійшов до складу професорських стипендіатів з курсу епізоотології. Так серед інших кафедр КВЗІ розпочалось формування кафедри епізоотології, з вимогою до яких "Записки КВЗІ" мовлять так: "Кожна катедра вищої школи, кожна спеціальна лабораторія і кабінет - мусять бути експериментальними установами і джерелом наукового досвіду." Ветеринарний лікар Д.Є. Калкатін виконав програму професорських стипендіатів з курсу епізоотології і став професором. Професор Д.Є. Калкатін очолив кафедру епізоотології КВЗІ, і його роботи складають основу наукових та навчально-методичних праць сучасної кафедри епізоотології, мікробіології і вірусології Національного університету біоресурсів і природокористування України.

У 1924 році після раптової смерті ректора КВЗІ, видатного мікробіолога, професора Ф.З. Омельченка, новим ректором було призначено професора

А.К. Скороходько, а деканом ветеринарного факультету став професор Д.Є. Калкатін.

У першому томі журналу “Записки Київського ветеринарно-зоотехнічного інституту” (1924 р.) професором Д.Є. Калкатіним було надруковано дві роботи “До питання про довготривалість активності імун-сироватки” та “Біологічний метод титрування супроти-телійових імун-сироваток *in vitro*”.

У 1926 р. професором Д.Є. Калкатіним у четвертому томі журналу “Записки Київського ветеринарно-зоотехнічного інституту” було надруковано публікацію “Дозування телійових вакцин і ускладнення після телійових вакцинувань”.

У період 1927-1931 роки професором Д.Є. Калкатіним були підготовлені науково популярні видання: “Як охороняти худобу від хвороб”, “Пошесті, що переходять з тварин на людей”, “Телій”, “Сухоти на тваринах”, “Залозиця”, “Шиляк на худобі”, “Пошесті на свинях та як попередити їх”, “Пошесті на птиці”, “Сап”, “Що робити, щоб не хоріла худоба”, “Як охороняти коня від сапу”, “Жовна на худобі”, “Боротьба проти телію”.

У 1930 р. світ побачило наукове видання “Популярна ветеринарна енциклопедія”, у підготовці якого приймали участь Боровський В.В., Гімельрейх П.І., Калкатін Д.Є., Корсунський О.М., Пересада З.Д., Руденко О.І., Скороходько А.К., Стеллецький В.І. та Туркевич К.І.

У 1931 р. професор Д.Є. Калкатін підготував до друку перший україномовний підручник з епізоотології, який було видано під назвою «Патологія і терапія інфекційних хвороб з епізоотологією».

Професор Д.Є. Калкатін - фахівець у галузях ветеринарної медицини, мікробіології, епізоотології та імунології. Калкатін Д.Є. не уник долі більшості українських інтелектуалів – у 1931 році його він був заарештований НКВС та засуджений до вищої міри покарання – розстрілу, але потім відправлено на ув'язнення в концтабори строком на 10 років.

В архівній справі є довідка, видана професору Калкатіну в 1935 році в тому, що термін ув'язнення скорочено до семи років. В ув'язненні колишній професор працював ветлікарем в радгоспі ГПУ № 1 ім. Балицького, потім Дмитро Єлисейович також працював старшим ветлікарем в радгоспі ГПУ ім. Шевченка, згодом – заступником завідуючого ветлабораторії в радгоспі № 1, старшим ветлікарем зерно- і м'ясорадгоспу, проводив роботу по всіх радгоспах Харківської та Чугуївської груп. Був звільнений у березні 1938 року.

Через 20 років розпочався процес реабілітації професора Калкатіна Д.Є., і лише наприкінці 1960 року його і всіх фігурантів справи було реабілітовано. Невідомі сторінки долі професора Калкатіна досліджували: фахівець у галузі фізіології рослин та радіобіології, енциклопедист “Енциклопедії сучасної України” Марія Миколаївна Хомляк; лікар ветеринарної медицини, кандидат ветеринарних наук Анатолій Григорович Корольов; редактор збірника «Інгульський степ», історик-докторант Українського Вільного Університету (Мюнхен) Владислав Сердюк та співробітники кафедри епізоотології, мікробіології і вірусології.